

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A védelmi szektor ipari fejlesztésének európai programja

(COM(2017) 294 final)

(2018/C 129/08)

Előadó: **Antonello PEZZINI**

Társelőadó: **Éric BRUNE**

Felkérés:	2017.6.7.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	Ipari Szerkezetváltás Konzultatív Bizottsága (CCMI)
Elfogadás a CCMI ülésén:	2017.11.16.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2017.12.7.
Plenáris ülés száma:	530.
A szavazás eredménye:	133/2/5
(mellette/ellene/tartózkodott)	

1. Következtetés és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság határozottan támogatja az európai védelmi ipari fejlesztési program (EDIDP) elindítását egy átjárható és integrált, közös védelmi rendszer mielőbbi létrehozásának érdekében, amely, tekintve az aktuális geopolitikai helyzetet, megerősíti Európa stratégiai autonómiáját ⁽¹⁾ a védelmi iparban, valamint közös és szilárd ipari és technológiai bázist hoz létre.

1.2. Az EGSZB alapvető jelentőségűnek tartja azt a fajta új megközelítést, amely szerint az állandó strukturált együttműködés (PESCO) a Lisszaboni Szerződés legfőbb eszköze, amely politikai inkubátorként működik, és amelyben a tagállamok rendelkezésre állnak és kötelezettséget vállalnak az európai védelmi együttműködés felépítésére az EUSZ 42. cikke (6) bekezdésének és 46. cikkének, valamint a Szerződés 10. jegyzőkönyvének megfelelően.

1.3. Az EGSZB véleménye szerint csak a kötelező erejű kritériumok és vállalások meghatározására képes, „inkluzív és nagyívű” állandó strukturált együttműködés ⁽²⁾ eredményeként indulhat el a kereslet és kínálat széttagoltságának felszámolása, valamint egy átlátható és nyitott európai piac fokozatos létrehozása felé mutató folyamat.

1.4. Az EGSZB úgy véli, hogy az európai védelmi ipari fejlesztési program szabályozásának egy egységes ipari stratégiai szemléletmódba kell illeszkednie, amely az európai termelők és felhasználók közötti, legalább három tagállamra kiterjedő, tényleges integráció felé halad a támogatott projekteket, valamint a termékek és szolgáltatások beszerzését illetően.

1.5. Az EGSZB határozottan támogatja egy európai szintű, strukturált párbeszéd szükségességét a NATO-val összhangban és azzal együttműködve ⁽³⁾, valamint a Védelmi Miniszterek Tanácsának megalakítását, amely hosszú távú politikai irányítóként és a valóban európai döntések egyeztetésének és meghozatalának fórumaként működik.

1.6. Az EGSZB elengedhetetlennek tartja, hogy az európai védelmi ipari fejlesztési program olyan irányítási rendszerrel rendelkezzen, amelynek révén konkrét, közös célokat tűzhet ki, a következők segítségével:

— egy ipari szakértőkből álló tanácsadó bizottság, amely meghatározza munkaprogramjának prioritásait, valamint egy a tagállamok részvételével felállított irányítóbizottság.

⁽¹⁾ HL C 288., 2017.8.31., 62. o.

⁽²⁾ Lásd: Európai Tanács, 2017. június 22–23.

⁽³⁾ Lásd a 2016. július 8-i együttes nyilatkozatot.

1.7. A rendeletnek a következőket kell biztosítania:

- az európai országok közötti földrajzi egyensúly,
- a kisvállalkozások jelentős részvételi aránya,
- az európai védelmi technológiai és ipari bázis (EDTIB) munkavállalói bizonytalan helyzetének megszüntetése az uniós finanszírozás helyénvalóságának megerősítése érdekében,
- a szociális és környezetvédelmi normák tiszteletben tartása mindenekelőtt a környezettudatos tervezés és a foglalkoztatás biztonságának területén⁽⁴⁾, az ipari kompetenciák megőrzése érdekében,
- az összes uniós vállalkozás számára, függetlenül tevékenysége helyszínétől és méretétől, átlátható lehetőségeket kell biztosítani ahhoz, hogy az európai védelmi ipari fejlesztési programban részt vehessen.

1.8. Az EGSZB egyetért azzal, hogy az európai védelmi ipari fejlesztési program fő tevékenységének a termékek és szolgáltatások fejlesztését, valamint a prototípusgyártást kell tekinteni.

1.9. Az EGSZB úgy véli, hogy **az európai védelem és biztonság kultúrájának széles körű fejlesztése** egy olyan közös európai védelmi rendszer kialakulását készíti elő, amelynek célja, hogy az európai polgárság fogalma teljes értelmet nyerjen.

2. Bevezetés

A közös európai védelmi rendszer kialakítására tett kísérlet az európai történelem állandó, ám rendkívül kényes kérdése volt.

2.1. Az első próbálkozás 1954-ben az Európai Védelmi Közösség (CED) megalapítása volt, amely azonban 1954. augusztus 30-án meghiúsult. A második próbálkozás a közös biztonság- és védelempolitika elindítása volt 2000-ben, amit az Európai Védelmi Ügynökség (EDA) megalapítása követett 2004-ben. Ezt követően kidolgozásra került az EU globális stratégiája (EUGS)⁽⁵⁾, végül pedig az EU és a NATO 2016. évi együttes nyilatkozata⁽⁶⁾ következett.

2.2. A védelmi szektor ipari továbbfejlesztése azon túl, hogy jelentős előnyökkel ruházza fel az európai gazdaságot, „sarokköve” lehet egy szélesebb körű és megfelelőbb látásmódnak, amelynek célja egy kifejezetten európai védelmi rendszer létrehozása.

2.3. A védelem nemzeti szinten történő értelmezését, amely éles ellentétben áll többek között a világ erős politikai-katonai társulásaival, és amely a világban zajló jelentős események során egy politikailag törekeny és gyenge Európát eredményezett, lassan, ám szükségszerűen magunk mögött kell hagyni, és az Európai Parlament, valamint a Tanács kezdeményezéseire kell támaszkodnunk, amelyek az Európai Bizottság tevékenységén keresztül támogatni tudják az ipart és az európai védelmi piacot.

2.3.1. Az európai védelmi iparág – amely alatt az Unió tagállamainak fegyveres, rendőri és biztonsági erői számára árukat és szolgáltatásokat fejlesztő, előállító és biztosító ipari struktúrát értjük – több szempontból is sajátos jellemzőkkel bír: az európai ipart erősen befolyásoló technológiai változások, úgymint a nagy adatmennyiség (pilóta nélküli járművek és berendezések) vagy a mesterséges intelligencia használata alapjaiban változtatják meg a védelem és a biztonság természetét és arculatát.

2.3.2. Az európai gazdaság szempontjából: 100 milliárd EUR értékű éves forgalommal, 1,4 millió magasan képzett szakemberrel⁽⁷⁾ az Unió vezető iparágát jelenti, amely jelentős hatással van más ágazatokra is, például az elektronikai, a légitársasági, a hajógyártási és az űrágazatra vagy a műszaki textíliák ágazatára.

2.3.3. Technológiai szempontból: a legkorszerűbb technológiák folyamatos fejlesztésével erősíti az Unió versenyképességét, hiszen kiváló spin-off vállalkozások alakulnak, melyeket támogatni kell a civil technológiák olyan összetett rendszerekbe történő integrálása érdekében, amelyek alkalmazkodnak az egyes védelmi sajátosságokhoz.

⁽⁴⁾ ISO 14000 és ISO 18000, ISO 14006 és ISO 45001, ISO 14006.

⁽⁵⁾ Európai Unió, Közös jövőkép, közös fellépés, 2016. június, https://europa.eu/globalstrategy/sites/globalstrategy/files/eugs_review_web.pdf.

⁽⁶⁾ Közös nyilatkozat, Varsó, 2016. július 8., http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133163.htm.

⁽⁷⁾ Európai Repülő-, Űrhajózási és Védelmi Ipari Szövetség, 2017.

2.3.4. A belső piac szempontjából: a védelmi piac hagyományosan kimaradt az egységes európai piac kialakításának folyamatából, és a huszoneg piac fenntartása, amelyeket a nemzeti programok megléte mindig is elválasztott egymástól, megakadályozta a méretgazdaságosság kihasználását a termelésben ⁽⁸⁾.

2.3.5. A piaci kereslet szempontjából: a védelmi ipar ágazata túlnyomórészt az egyes országok keresletétől és nemzeti költségvetésétől függ. Az elmúlt évtizedben az Unió védelmi költségvetése évi kb. 2 milliárd euróval csökkent, és az Unió 27 tagországa átlagosan a GDP 1,32 %-át ruhazza be a védelmi szektorba.

2.3.6. Stratégiai szempontból: Európának egyrésztől biztosítania kell polgárai és azok vállalkozásainak megfelelő szintű biztonságát, meg kell őriznie határainak területi integritását, és teljesítenie kell felelősségvállalását a világban, másrésztől pedig közös európai alapon megfelelő szintű stratégiai önállóság, technológiai és ipari fejlődés garantálásával hiteles védelmi képességet kell biztosítania.

2.4. A jelenlegi helyzet veszélyezteti Európának azon képességét, hogy meg tudja birkózni az újabb védelmi kihívásokkal, ugyanakkor pedig szembe kell néznie az eszközök egyre gyorsabb elavulásával és a felszerelésekre fordított egyre magasabb kiadásokkal ⁽⁹⁾.

2.4.1. A európai térség egészének védelme érdekében tett beruházások jelenleg az amerikai beruházások kevesebb mint felét teszik ki.

2.5. Míg az európai védelmi ipar a belső megrendelések csökkenését az export révén, a gyártás és az eladás globalizálásával legalább részben kompenzálni tudta, a védelmi politika széttagoltságának fenntartása egyre inkább érzékelhető működésképtelenségeket és gyengeségeket okoz az alábbi értelemben:

- a méretgazdaságosság elvesztése,
- a termékegységek költségének folyamatos növekedése,
- a vállalkozások közötti verseny hiánya a gyártó országokban,
- eltérő műszaki és szabályozási előírások,
- mérséklődő innovációs ráta,
- egyre nagyobb technológiai eltérések az Unión kívüli vezető vállalkozásokhoz képest,
- nagyfokú függés a külföldi beszállítóktól.

2.6. Ez a helyzet, amelyet a viszonylag alacsony szintű kötelezettségvállalások és a nemzeti politikák koordinációjának nem kielégítő mértéke okoz, veszélyezteti Európa azon képességét, hogy megbirkózzon az újabb védelmi kihívásokkal.

2.6.1. Ráadásul a védelmi beszerzések 80 %-a tisztán nemzeti alapokon nyugszik, az átfedések pedig nyilvánvalóan többletköltségekkel járnak.

2.7. Az európai országok fegyveres erői operatív szempontból magas fokú integrációra és együttműködési tapasztalatokra tettek szert, mindazonáltal egymástól teljesen elkülönülve, 27 különböző, szigorúan nemzeti támogatású szervezetbe tömörülnek, bár egyre sűrűbben vesznek részt különféle kezdeményezésekben az ún. „pooling and sharing” (összevonás és megosztás) védelmi rendszerben ⁽¹⁰⁾.

2.8. Az EU globális stratégiájára vonatkozó különböző dokumentumok öt, az európai védelem szempontjából különösen fontos és specifikus célkitűzést fogalmaznak meg:

1. teljeskörű szárazföldi, légi, világűrbeli és tengeri kapacitások;
2. az önálló fellépéshez szükséges katonai erők beszerzéséhez és fenntartásához szükséges technológiai és ipari eszközök biztosítása;
3. távirányítású légi járművekbe történő beruházás;

⁽⁸⁾ SWD(2017) 228 final, 2.2. pont.

⁽⁹⁾ Lásd a 9. pontot.

⁽¹⁰⁾ Lásd az Eurofighter Thyphoon vagy az A400M programot.

4. a műholdas kommunikációba, a világűrhez való önálló hozzáférésbe és a Föld állandó megfigyelésébe történő beruházás;

5. a tagállamok számára a számítógépes támadásokkal szembeni védekezés képességének biztosítása.

2.9. A kezdeményezési csomag, amelynek része a védelmi szektor ipari fejlesztésének európai programját létrehozó rendeletre irányuló javaslat, valamint a védelem területén folyó kutatások, technológiai és materiális fejlesztésekre irányuló együttes beruházások finanszírozására szolgáló Európai Védelmi Alap létrehozására irányuló javaslat, a védelmi és biztonsági szektor megújulási folyamatának elindítására szolgál a következők szerint:

— a tagállamok közötti együttműködés erősítése és új együttműködési programok létrehozása,

— a nemzeti piacok közötti akadályok csökkentése,

— az európai védelmi ipar versenyképességének elősegítése,

— a polgári és katonai célú kutatások közötti szinergia elősegítése,

— az Európa védelmi képességeinek megerősítéséhez hozzájárulni képes ágazatok meghatározása, ideértve az energetikai ágazatot, az űrágazatot és a kettős felhasználású technológiai ágazatát.

2.9.1. A szektor globális problémáinak kezeléséhez fejleszteni kell az Európai Védelmi Ügynökség potenciálját az olyan közös operatív fellépési területek azonosításához, amelyek a tagállamok döntési jogkörébe tartoznak.

2.10. Az Európai Tanács 2016. december 15-i ülésén felkérte az Európai Bizottságot, hogy 2017 első félévében nyújtson be javaslatokat az Európai Védelmi Alap, ezen belül pedig egy olyan keret létrehozására, amely a tagállamok által közösen elfogadandó közös képességfejlesztésre szolgálna⁽¹¹⁾. Az Európai Tanács a Külügyi és Védelmi Tanács 2017. márciusi ülésének következtetéseiben kiemelte a Katonai Tervezési és Végrehajtási Szolgálat (MPCC), valamint egy új struktúra létrehozásának fontosságát annak érdekében, hogy az Európai Unió gyorsabban, hatékonyabban és egységesen tudjon reagálni.

2.11. Az Európai Tanács 2017. június 22–23-i ülésén egyetértett abban, hogy „inkluzív és nagyívű állandó strukturált együttműködést kell indítani” a kötelező erejű kritériumok és vállalások közös listájával, az EUSZ 42. cikke (6) bekezdésének és 46. cikkének, valamint a Szerződés 10. jegyzőkönyvének megfelelően, a nemzeti védelmi tervekkel, valamint az érdekelt tagállamoknak a NATO és az ENSZ keretében tett kötelezettségvállalásaival összhangban⁽¹²⁾.

2.12. Az Európai Parlament (EP) továbbra is a tagállamok közötti megerősített európai védelmi együttműködésre, valamint a Lisszaboni Szerződésben foglalt közös biztonság- és védelempolitika végrehajtására szólít fel. Az EP az európai védelmi unióról szóló, 2016. november 22-i állásfoglalásában⁽¹³⁾ ösztönözte az Európai Tanácsot, hogy „vállaljon vezető szerepet egy közös uniós védelmi politika fokozatos kialakításában”, és nyújtson további pénzügyi erőforrásokat végrehajtásának biztosítására.

2.12.1. Az EP azt is hangsúlyozta, hogy az európai országoknak hiteles katonai kapacitásokkal kell rendelkezniük; ösztönözte a tagállamokat, hogy fokozzák erőfeszítéseiket az együttműködés terén, valamint ismételt felszólított a katonai követelmények módszeres koordinálására egy harmonizált védelmi tervezési eljárás keretén belül, amely összhangban van a NATO védelmi tervezési folyamatával⁽¹⁴⁾.

2.13. Az EGSZB több alkalommal is kifejtette a védelmi politikáról vallott nézeteit⁽¹⁵⁾ azzal, hogy „az európai védelmi együttműködés terén jelentős minőségi előrelépésre” szólított fel, „mivel az Európai Unió védelmi piaca és ipara túlságosan széttagolt”⁽¹⁶⁾.

⁽¹¹⁾ A Külügyek Tanácsának következtetése, 2016. november 15.

⁽¹²⁾ Lásd a 2. lábjegyzetet.

⁽¹³⁾ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2016-0435+0+DOC+XML+V0//HU>

⁽¹⁴⁾ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0456+0+DOC+XML+V0//HU>

⁽¹⁵⁾ HL C 288., 2017.8.31., 62. o.; HL C 67., 2014.3.6., 125. o.; HL C 299., 2012.10.4., 17. o.; HL C 100., 2009.4.30., 114. o.; HL C 100., 2009.4.30., 109. o..

⁽¹⁶⁾ HL C 288., 2017.8.31., 62. o..

3. Az Európai Bizottság javaslata

3.1. Az Európai Bizottság javasolja, hogy a 2019. január 1. és 2020. december 31. közötti időszakban az európai védelmi ipar fejlesztési programját évi 500 millió eurós költségvetéssel hozzák létre, a következő célkitűzésekkel:

- az uniós védelmi ipar innovációs képességének és versenyképességének megerősítése a cselekvések kidolgozási fázisban történő támogatásával, valamint az innováció összes formájának az előmozdításával,
- a vállalkozások közötti együttműködés optimalizálása a termékek és technológiák fejlesztésének tekintetében,
- a védelmi célú kutatás és fejlesztés (K+F) támogatása, különös tekintettel a kutatási eredmények továbbfejlesztésére,
- a vállalkozások együttműködésre való ösztönzése az átfedések és ismétlések csökkentésének, valamint a méretgazdaságosság kihasználásának érdekében.

3.2. Az Unió támogatások, pénzügyi eszközök vagy közbeszerzések formájában finanszírozza a műszaki előírások megtervezésének és meghatározásának, továbbá a prototípus gyártásának és a kipróbálásnak a folyamatát, valamint a termékek, alkatrészek és technológiák minősítését és tanúsítását.

3.3. Az alkalmasság kritériumai: két tagállam legalább három különböző vállalkozásának együttműködése; a finanszírozás mértéke nem haladhatja meg a teljes tevékenység költségének 20 %-át prototípusgyártás esetében, míg egyéb esetekben lefedheti a költségek egészét.

4. Általános megjegyzések

4.1. Az EGSZB üdvözli azokat a kezdeményezéseket, amelyek az európai védelem stratégiai önállóságának megerősítésén keresztül, közös, szilárd európai ipari és technológiai alap fejlesztése révén néznek szembe a jövőbeli kihívásokkal, és amelyek célja a polgárok védelme, a kibervédelmet is beleértve.

4.2. Az EGSZB határozottan támogatja a védelmi szektor ipari fejlesztésére irányuló európai program elindítását egy olyan rendeletervezettel, amely az első, a későbbiekben tökéletesítendő és a jelenleg rendelkezésre bocsátott forrásokat tekintve megerősítendő lépést jelent egy közös védelmi rendszer létrehozása felé – különösen a K+F területén –, amelyre az aktuális geopolitikai helyzetre való tekintettel igen sürgősen szükség van.

4.3. Az EGSZB szerint elérkezett az idő az EU-27 valódi, teljes, hatékony és versenyképes egységes európai védelmi piacának megteremtésére, amelyet az alábbiak jellemeznek:

- nyitottabb piac, amely a jogszabályok, a műszaki előírások és a CE-tanúsítványok tekintetében is mentes a széttagoltságtól,
- a nyersanyagokhoz való könnyebb hozzáférés,
- egyedi támogatás a kis- és középvállalkozások számára,
- a támogatásokhoz, információkhoz és más piacokhoz való könnyebb hozzáférés,
- a szerepek erőteljes elkülönülése,
- az energia- és az űrinfrastuktúrák hatékony felhasználása,
- hatékonyabb határvédelem, elengedhetetlen tengeri védelem,
- előretekintő tevékenység, amely az egész Unióra kiterjedő egységes látásmódot hivatott szolgálni,
- fenntartható és társadalmilag elfogadható fejlesztés a foglalkoztatás bizonytalanságának csökkentésére,
- az EU-n belül a termékágak közötti cserék előmozdítása a vállalatok közötti ideiglenes import egyszerűsítése révén az engedélyezett gazdálkodók⁽¹⁷⁾ számára.

⁽¹⁷⁾ Engedélyezett gazdálkodó: a nemzetközi ellátási lánc biztonságát szavatoló normákat tiszteletben tartó gazdálkodó.

4.3.1. Az EGSZB meggyőződése, hogy kizárólag az európai védelmi technológiai és ipari bázis munkavállalóinak bizonytalan helyzete elleni küzdelem teheti lehetővé, hogy a vállalatok megfelelő kompetenciákat szerezzenek, és elérhetővé váljanak az európai védelmi ipari fejlesztési program célkitűzései.

4.4. Úgy véli, hogy az európai védelmi ipari fejlesztési program finanszírozása igen gyenge, és a programnak részesülnie kellene az ESBA támogatásából is, „hogy a lehető legjobb hatást lehessen elérni a foglalkoztatásra nézve, ideértve a biztonsági és védelmi iparhoz kötődő duális technológiákat, egy egységes, pontosabban meghatározott európai védelmi technológiai és ipari bázis (EDTIB) kialakításának támogatását” is ⁽¹⁸⁾.

4.5. Az EGSZB hasonlóképpen nem tartja kielégítőnek a javasolt támogathatósági kritériumokat annak biztosításához, hogy az intézkedések technológiai és ipari alapja ténylegesen rendelkezzen európai vetülettel: ehhez legalább három különböző tagállam legkevesebb három, egymástól független vállalkozásának kellene jelen lennie a kisvállalkozásokból alakult felhasználói csoportokon kívül.

4.5.1. Ezenkívül biztosítani kell a különböző európai országok közötti megfelelő egyensúlyt, csakúgy mint a kisvállalkozások jelentős részvételi arányát.

4.6. Az EGSZB bízik abban, hogy az európai pénzügyi támogatás lehetővé teszi, hogy a fejlesztések elsődlegesen az európai vállalkozások számára hajtsanak hasznot.

4.7. Az EGSZB bízik továbbá a fegyverek exportálására vonatkozó szabályok európai szintű harmonizációjában is, összhangban az Európai Unió összes tagállama által aláírt és ratifikált Fegyverkereskedelmi Szerződéssel, amelynek célja, hogy kizárja az európai vállalkozások közötti verseny torzulásának lehetséges okait, elkerülve ezzel az exportpiachoz való nehezebb hozzáférést.

4.8. Ami az intézkedések típusát illeti, az EGSZB alapvető fontosságúnak tartja az európai védelmi ipar munkavállalóinak bizonytalan helyzete elleni küzdelmet. Az európai finanszírozás célja a védelmi technológiai és ipari bázis kompetenciájának javítása. Mivel az iparág kompetenciáját a munkavállalók adják, fenntartható és biztonságos együttműködést kell kialakítani köztük és az őket foglalkoztató vállalatok között.

4.9. Az EGSZB szerint a projektek kiválasztási kritériumairól ugyanez mondható el, és az alábbiak bírnak döntő jelentőséggel:

- a munkavállalók kompetenciáinak mennyiségi és minőségi megerősítése szempontjából várható hatás,
- a kis- és középvállalkozások lényeges mértékű további jelenléte,
- a társadalmi és környezetvédelmi normák tiszteletben tartása ⁽¹⁹⁾.

4.9.1. Az EGSZB szerint meg kell határozni a kisvállalkozásoknak szánt kisebb projektekhez rendelt állandó programok arányát (például 10 %), ezzel lehetővé téve, hogy minden aktív szereplő kiegyensúlyozottabban vegyen részt a védelmi szektor technológiai fejlesztésében, illetve termékeinek és szolgáltatásainak megújításában.

4.10. Az EGSZB elengedhetetlennek tartja, hogy az európai védelmi ipari fejlesztési program vezetése az Európai Bizottság végrehajtási hatáskörével kiegészülve képes legyen közös és konkrét célokat meghatározni:

- a tagállamok ipari szakértőiből álló tanácsadó bizottság a kiemelt témák meghatározásához,
- a programnak a tagállamok képviselőit összefogó irányítóbizottsága, amely az Unió egészére vonatkozó geopolitikai egyensúlyért felelős.

5. Meghozandó intézkedések:

5.1. az európai védelem meghatározó szerepének kiemelése az európai, védelmi jellegű érdekek megőrzésében és a nemzetközi kötelezettségvállalásokat illetően, a demokrácia és a jogállamiság szellemében;

5.2. a nemzeti hadseregek képességeinek és szakmaiságának kiemelése, mivel ezek történelmileg a kutatás és az innováció, valamint az európai termelési rendszer üzleti és gazdasági fellendülésének mozgatórugói;

⁽¹⁸⁾ ESBA: Európai Stratégiai Beruházási Alap – lásd a következő véleményt HL C 75., 2017.3.10., p. 57. o.

⁽¹⁹⁾ Lásd a 4. lábjegyzetet.

- 5.3. a különböző tagállamok polgárai által osztott közös értékeken keresztül az európai uniós tudatnak, illetve az Unióhoz tartozás tudatának a megerősítése;
- 5.4. az európai polgárok katonai szervezetekkel és a védelmi intézmények tevékenységeivel kapcsolatos tudásának, tudatosságának és ezek általuk való támogatásának megerősítése;
- 5.5. az európai polgárok azon védelmi eszközök technológiai fejlesztési tevékenységeivel kapcsolatos tudásának, tudatosságának és ezek általuk való támogatásának megerősítése, amelyek a társadalomra és az ország fejlődésére közvetlenül hatással vannak;
- 5.6. az új, közös megközelítés kommunikációs dimenziójának fejlesztése annak érdekében, hogy az európai kommunikációs ágazat személyzete egyre felkészültebb és képzettebb legyen. A tevékenységek a „minősíteni és összehangolni” vezérelv szerint zajlanak majd, amely az európai koordinációs megközelítés értelmében, a NATO-val összhangban kerül kidolgozásra.
- 5.7. A kiberbiztonság és a kibervédelem olyan területek, amelyeken a védelmi szektor kulcsfontosságú szereplő Európában, mivel a kibertér új szintéreként jelent meg a hagyományos katonai területek mellett.

Kelt Brüsszelben, 2017. december 7-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Georges DASSIS
